ΘΕΜΙΣΤΙΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ,

Τοῦ Ἐπικληθέντος Εὐφραδοῦς. Περὶ Φιλίας.

Τί δή ποτε, ὦ μακάριοι, ἂν μέν τις ὑμῖν διηγῆται περὶ τῶν Τρώων καὶ Ἀχαιῶν, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἢ περὶ τῆς Ξέρξου στρατείας, ἣν ἤλασεν ὑπὲρ Ἑλλήσποντον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἢ περὶ τῆς Ἑλλάδος αὐτῆς, ὁπόσα ἀνέτλη πρὸς ἑαυτὴν στασιάζουσα. ἐκ τούτων μὲν ἥδεσθε τῶν λόγων, καὶ κατέχεσθε κηλούμενοι, καὶ τοὺς υἱεῖς ἀξιοῦτε μανθάνειν, ἀρξαμένους ἀπὸ τῆς μήνιδος τῆς Ἀχιλλέως, ὡς ταύτην οὖσαν ἱκανὴν παιδεύειν, καὶ διὰ τοῦτο σοφωτέρους ἐσομένους, ἐὰν ἐκμάθωσι πόλεών τε καὶ ἰδιωτῶν πολέμους τε καὶ ἔχθρας, καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν συμφοράς· τῶν δὲ ὑπὲρ φιλίας λόγων, καὶ ὁπόσα ἀνθρώπους ὀνίνησιν, οὐδὲν πώποτε ἐφροντίσατε, οὔτε αὐτοὶ βουλόμενοι μαθεῖν, οὔτε τοῖς παισὶν ὑμῶν παρακελευόμενοι; καίτοι ἔριν μὲν ἀπολέσθαι ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτὸς εὔχεται ὁ τῆς Ἑλλάδος ποιητής. ἄνευ δὲ φιλίας οὐδεὶς ἂν ἕλοιτο ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθά. Ὅστις μὲν οὖν δὴ ὀλίγου ἄξιον τὸ πρᾶγμα νομίζει, ἴσω σφόδρα ὀλίγου ἄξιος ὤν· ὅτῳ δὲ εὐτελὲς εἶναι δοκεῖ, τῶν Θεόγνιδος ἀκουσάτω. Παύρους εὑρήσεις Πολυπαΐδη, ἄνδρας ἑταί-

ρους

ρας. Πιςοὺς ἐν χαλεποῖς πράγμασι γινομένους. Τί οὖν
ζειν ὦ ῥαθυμεῖτε περὶ τὸν λόγον; ἢ ὑμεῖς μὲν οὐ ῥαθυ-
μεῖτε· φιλήκοοι γάρ ἐστε, καὶ πᾶν ἀκούετε προθύμως ὅ, τι
ἄν τις λέγῃ. λέγουσι δὲ οὐ ταὐτὰ οἱ λέγοντες· ἀλλ' οἱ
μὲν ἐπαινοῦσιν ὑμᾶς συνάγοντες, οἱ δὲ ἐμμελετῶσι τὴν
δεινότητα, οἱ δὲ ᾄδουσι καὶ προσᾴδουσι, γλυκεῖάν τε καὶ
μαλακὴν καταχέοντες ὑμῶν ἁρμονίαν. λόγους δὲ, δι' οὓς
ἂν ἄνθρωποι ἄμεινον ζῶσιν, οὐ σφόδρα εὐπορεῖν μοι δοκοῦ-
τε, οὐχ ὑμετέρα κάκη. τῶν δὲ λεγομένων φιλοσοφεῖν, οἱ
σφίσιν ἀπολέγουσιν ὑπειλήφασιν ἐν γωνίᾳ μόνῃ πρὸς τὰ μει-
ράκια ψιθυρίζειν, φεύγειν δὲ τὰ μέσα τῆς πόλεως κατὰ
τὸν Καλλικλέους ὀνειδισμὸν, καὶ τὰς ἀγορὰς, ἐν αἷς φησιν
ὁ ποιητὴς ἀριπρεπέας τελέθειν τοὺς ἄνδρας. Τούτοις μὲν
οὖν ἐατέον ἐνταυθοῖ μένειν, ὅπερ μένειν ἐθέλουσιν. ἡ-
μῖν δὲ προσακτέον εἰς τὸ φῶς τοὺς λόγους, καὶ συνεθιστέον
αὐτοὺς ὄχλον τε ἀνέχεσθαι, καὶ θόρυβον ὑπομένειν καὶ δή-
μου φωνὴν συγκαθημένου. πάντως εἰ καθ' ἕνα εὖ ποιεῖν ἱ-
κανοὶ, καὶ πολλοὺς ἅμα δυνήσονται· οὐ γὰρ τοῖς σιτίοις
ἴσως ἐοίκασιν, ὅσα ἑνὶ μὲν καὶ δυοῖν αὐτάρκη, πλείους
δὲ οὐκέτ' ἂν κορέσειεν δαιτυμόνας· ἀλλὰ ταῖς ἀκτῖσι μᾶλ-
λον τοῦ μεγάλου Θεοῦ, αἳ τοῖν δυοῖν ὀφθαλμοῖν τοὺς μυ-
ρίους οὐχ ἧττον καταλάμπουσιν. Ἀλλ' ἐπιστρεπτέον τὸν λό-
γον, οὗ προάγοντες αὐτὸν ἀπεπλανήθημεν. καλὸν μὲν δὴ
καὶ φιλίππῳ τέχνην γινώσκειν, ᾗ διαγνώσεται τοὺς καλοὺς
ἵππους τῶν φαυλοτέρων· καλὸν δὲ καὶ φιλοχρύσῳ τὴν λίθον
κεκτῆσθαι, ᾗ βασανίζουσι τὸν χρυσόν. κτήσαιτο δ' ἂν καὶ
βοῦς ἀμείνους ὁ βοῶν ἀρετὴν ἐπεσκεμμένος, καὶ πλοῖον
ὁ ναυτικὸς, καὶ κύνας ὁ κυνηγέτης. Ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἄλ-
λα εἰμὶ φαῦλος καὶ ἄτεχνος, καὶ οὔτε ἀγαπῶ σφόδρα, οὔ-
τε ἐπίσταμαι κρίνειν· ἑνὸς δέ εἰμι κτήματος ἐραστὴς, φι-
λίας ἀληθινῆς καὶ ἀδόλου, καὶ τοῦτο ἂν ἑλοίμην ὑπάρξαι μοι

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ... ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ... ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μᾶλλον ἢ Νισαῖον ἵππον, καὶ κύνα Κελτόν, καὶ τὸ Δαρείου χρυσίον, καὶ τὸν ἐν Κρήτῃ ταῦρον, καὶ τὴν Ἀχιλλέως ἀσπίδα, ἣν ἐποίησεν Ὅμηρος φέρουσαν ὅλον τὸν οὐρανόν, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, ἀντικρὺ δὲ ἡλίου θάλασσάν τε καὶ γῆν, καὶ γεωργοῦντας, καὶ γαμοῦντας, καὶ δικαζομένους, καὶ πολεμοῦντας. ἀλλ' οὔπως ἦν ἄρα φιλίας τὸ κτῆμα ἐκεῖνο φαυλότερον, ὥς γε Ἀχιλλεὺς οὐδ' ὁτιοῦν ῥᾷον ἐγένετο τῆς ἐπὶ Πατρόκλῳ λύπης, ἡνίκα ἐκόμισεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα· ἀλλὰ καὶ προήκατο ἑτέρῳ ἀσπίδα τοιαύτην, ἵνα ὁ φίλος μὴ ἀνιῷτο, καὶ πάλιν ἐκτήσατο τοιαύτην ἑτέραν, ἵνα ὁ φίλος μὴ ἀτιμώρητος γένοιτο. Ἅτε γοῦν ἐρωτικῶς ἔχων τοῦ κτήματος συνελεξάμην ἐμαυτοῦ πολλὰ ἄττα βασανιστήρια, καὶ μεταλλῶ εἴ τινα δὴ καταμάθοιμι συνεπιθυμοῦντά μοι τῶν αὐτῶν παιδικῶν. Σὲ δέ, ὦ τοῦ χοροῦ τοῦδε κορυφαῖε, οὕπως ὁρῶ τὸν αὐτόν μοι πόθον σπουδάζοντα, ὥστε εἰ μὴ φιλία τὸ ποθούμενον, ἐζηλοτύπησα ἄν σε καθάπερ τοὺς ἀντερῶντας. νῦν δὲ γυναικός μὲν ὡραίας ἤδη τινὲς ἐπιθυμοῦντες, αἵματι τὸν ἔρωτα ἔκειναν· καὶ τιμῆς πέρι μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους οὐ παύονται οἱ φιλότιμοι. τὸν πολυάρατον πλοῦτον τί ἂν καὶ λέγοιμεν ὁποίων ἀγωνοθέτης πολέμων ἐστί; μόνοι δὲ οἱ φιλίας ἐρῶντες οὐ μάχονται ἀλλήλοις περὶ τοῦ κτήματος, ἀλλ' εὐθὺς ἐν ἀλλήλοις ἐξευρίσκουσι τὰ παιδικά. Τὸ ἔργον εὐτυχὲς μὲν δὴ ὅτῳ καὶ ἰδιώτῃ ὑπῆρξε γενέσθαι ἐπηβόλῳ τοῦδε τοῦ κτήματος, εὐτυχέστερον δὲ ὅτῳ πολλὰς μὲν πόλεις, πολλὴν δὲ χώραν ἐπιτροπεύοντι. ὃν γὰρ πολλὰ μὲν ἀκούειν δεῖ, πολλὰ δὲ ὁρᾶν, πολλῶν δὲ ἅμα ἐπιμελεῖσθαι, τούτῳ σφόδρα ὀλίγα τὰ δύο ὦτα, καὶ τὼ δύο ὀφθαλμώ, καὶ τὸ σῶμα ἓν ὄν, καὶ μία ἐνοῦσα ἡ ψυχή. εἰ δὲ φιλίαν πλουτοίη, καὶ ὄψεται θαμά, καὶ ἀκούσεται τῶν οὐ πλησίον, καὶ εἴσεται τὰ πόρρω, καθάπερ οἱ

μάν-

μάντεις, καὶ πλείοσιν ἅμα παρεῖναι, καθάπερ οἱ Θεοί. Πῶς οὖν δή τις τόγε τοιοῦτον ἀγαθὸν εὕροιτ' ἄν, καὶ εὑρὼν θηρεῦσαι, καὶ θηρεύσας ἐγκρατὴς ἔσοιτο; ἆρα οὐχ ἡμᾶς δεῖ, καθάπερ τοὺς κυνηγέτας, πρῶτον ἁπάντων πεπαιδεῦσθαι τὰ ἴχνη τῆς ἄγρας, καὶ τὰ σύμβολα καὶ σημεῖα γινώσκειν ἀκριβῶς καὶ ἐπιλέγεσθαι, δι' ὧν καὶ αὐτοὶ μὴ λησόμεθα, καθάπερ, οἶμαι, οἱ τὰ θηρία ἰχνηλατοῦντες, κρημνὸν ἀντὶ χρηστῆς ἄγρας ἐπί τινα ἄτοπον ἐξενεχθέντες; καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐν τῇδε τῇ θηρείᾳ πολλὰ καὶ ποικίλα θηρία, ἃ δαίμονα φιλίαν μιμεῖται· μάλιστα δὲ τὸ πάντων ἐπιβουλότατόν τε καὶ ἀγριώτατον, ὃ καλεῖται ὑπὸ τῶν νῦν ἀνθρώπων ὑπόκρισις. τοσαύτη δὲ αὐτῆς ἡ πρὸς τὴν μίμησιν κακουργία, ὥστε καὶ μέχρις αὐτῆς ἔλθοις ἂν πολλάκις, τοῖς ἴχνεσιν ἀπατώμενος· τῇ δὲ οὐκ ἀρκεῖ βαίνειν ὁμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ φωνῆς ἂν ἀκούσαις παραπλησίας, καὶ φθέγματος εἰς ἀπάτην γεγονότος ὁμοίου. ἔοικε τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ὄντως ἕκαστον εἶναι κινδύνῳ κεκαλυμμένον, μηδέν τε ἄκρατον τοῦ ἐναντίου. καὶ λέγει τις ὀρθῶς ἄρα τῶν τοῦ γέλωτος ποιητῶν, ὅτι μηδαμοῦ ἐστιν ἀγαθὸν ἐν τῷ βίῳ φυόμενον, ὥσπερ δένδρον, ἐκ ῥίζης μιᾶς. Ἀεὶ δ' ἄρ' αὐτῷ προσπέφυκε καὶ κακόν. τοῦτο οὖν ἐστιν ὃ διόλλυσι τοὺς πολλούς, οὐκ ἔχοντας εὐκόλως ἐκλέγειν τὰ ἀμείνω τῶν φαυλοτέρων. δεώμεθα οὖν ἐγώ τε καὶ ὑμεῖς τῆς Ὁμηρικῆς Ἀθηνᾶς, ἐάν πως ἡμῶν ἀποσκεδάσῃ τὴν πολλὴν ἀχλὺν τῶν ὀμμάτων, ὄφρ' εὖ διαγινώσκοιμεν οὐ Θεὸν ἐν ταῖς μάχαις καὶ ἄνδρα, ἀλλὰ φιλίαν ἀληθῆ καὶ πεπλασμένην. λεκτέον οὖν ὅσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα ἄττα γνωρίσματα τοῦ μέλλοντος ἐγκριθήσεσθαι. καὶ γὰρ δὴ καὶ σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κινεῖν ὁ (τῆς Ἀθηνᾶς) λόγος φησί. Πρῶτον μὲν οὖν ὁ δοκιμαζόμενος ἔστω φιλόστοργός τε καὶ φιλοίκειος ὅτι μάλιστα, καὶ φύσει τόδε τὸ κοινὸν ἔχων ὡς παραίτιον τῆς

Εὐγ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ … Ε.Γ.Δ της Κ.Π.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

συγκολλήσεως. Εἰ οὖν φαίη μέ τις ληρεῖν ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων, κελεύοντα πρὸ πείρας γινώσκειν ἃ μετὰ πείρας οἷόν τε μόνης· οὔ τοι γινωσκέτω μὴ δεήσεσθαι μαντικῆς, οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν, κατὰ τοὺς ποιητάς, Ἀπὸ δρυός ἐστι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. Ἀλλ' ἑκάστῳ καὶ πατὴρ καὶ μήτηρ ἐστὶ καὶ ἀδελφός, ἴσως καὶ συγγενής. ὅταν οὖν ἐθέλῃς γινώσκειν, ὅπως σοι χρήσεται φίλῳ ἄνθρωπος οὗτος, γινώσκειν πρῶτον χρὴ ὅπως ἐχρήσατο τῷ πατρί, ἢ ὅπως τῇ μητρί, ἢ ὅπως τἀδελφῷ χρῆται, ἢ ὅπως ἔχει πρὸς τὴν γυναῖκα. Εἰ μὲν γὰρ τούτοις πρᾷός τε εἴη καὶ εὔνους, ἐλπίζειν χρὴ καὶ πρὸς ἑαυτὸν τὰ ἀμείνω· εἰ δὲ χαλεπὸς καὶ δύσμηνις, σοὶ πόῤῥωθεν ἂν εἴη φευκτός. ὁ γὰρ πρὸς τὰ ἔνδον πονηρός, οὐκ ἂν γένοιτο πρὸς τὰ ἔξω χρηστός. Μετὰ δὲ ταῦτα σκεπτέον, εἰ μὴ παντελῶς ἄφορος εὐχαριστίας. ὥσπερ γὰρ τῆς γῆς ἡ μὲν ἄκαρπος, ἡ δὲ πιστὴ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι τῷ τὸ σπέρμα καταβαλόντι· οὕτω καὶ τῶν ψυχῶν αἱ μὲν ἄγονοι χαρίτων καὶ λήσμονες, καὶ πρὸς φιλίαν ἀχρεῖοι, ταῖς δὲ ἐπανθεῖ τὸ πρόθυμον εἰς τὴν ἔκτισιν. οὐ γὰρ πάντως τὸ ἔργον ἀπαιτητέον, ἀλλὰ τὴν γνώμην μόνον ἐξεταστέον, καὶ εἰ τοσαῦτα ἐκτίνουσιν ὅσα δύνανται· δύνανται δὲ πάντως ἐπαινεῖν τε καὶ μνημονεύειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλως φιλίαν οὔτε συνδεῖ μᾶλλον εὐχαριστίας, οὔτε διόλλυσιν ἀχαριστίας. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Περσικὸς νόμος δίκας εἰσπράττεται ἀχαριστίας, ὅτι μάλιστα ἐμποιεῖ μῖσος ὅπη ἂν ᾖ. οὗ δὲ μηδεὶς κολάζει νόμος, ἐνταῦθά περ αὐτῆς μισοῦσι μὲν ἀλλήλους, οὐ δικάζονται δέ, ἀλλὰ κρύπτουσι τὸ ἔχθος. Σκεπτέον δὲ καὶ ὅπως ἔχει τὸ θήραμα πρὸς ἡδονάς τε καὶ πόνους πολλάς, καὶ εἰ μὴ σφόδρα τοὺς μὲν ἀποφυγγάνει, ταῖς δὲ ἁλίσκεται. πολλοὺς μὲν γὰρ αἱρεῖσθαι πόνους, πολλὰς δὲ ὑπερβαίνειν ἡδονάς, ἐν τοῖς ὑπὲρ φιλίας ἀγῶσιν ἀνάγκη.

κη, ἢ τί ποτε ἄλλο γνώριμος ὁ τοῦ Στροφίου, ἢ ὅτι τὰς σὺν Ὀρέστῃ ταλαιπωρίας τῆς οἴκοι βασιλείας περὶ πλείονος ἐποιήσατο; Καὶ μὴν πη καὶ τόδε δεῖ σκοπεῖν, εἰ βάσκανος, εἰ φθόνου κρείσσων· ἢ προσδοκᾷς τινα ἱκανῶς ἂν στέρξαι φίλον, ὃς τοῦτο τὸ νόσημα συνεχὲς ἔχει, ὃ πέφυκε τοῖς μὲν ἔγγιστα πολεμεῖν, τῶν δὲ μηδὲν προσηκόντων ἀπέχεσθαι; Οὐ μὴν οὐδὲ τόδε παραλείψεις, ὡς ἔγῳμαι, ὅταν κρίνειν μέλλῃς φύσιν φιλικήν τε καὶ μή, μή σε λάθῃ, μετέχουσα ἀνελευθερίας, ἐναντιώτατον γάρ που σμικρολογία ψυχῇ μελλούσῃ φιλίας ἀληθινῆς ἐπορέξασθαι. ὁρῶμεν γάρ που τοὺς καλουμένους φίλους, ὅτι τέως μὲν τὰς δεξιάς τε ἀλλήλοις συμβάλλουσι, καὶ συμπεριπατοῦσι, καὶ συνδιάγουσιν· ἐπειδὰν δὲ ὀλίγα κέρματα μεταξὺ τύχῃ τις βάλῃ, ὥσπερ τὰ κυνάρια μεθαλλόμενοι δάκνουσί τε ἀλλήλους καὶ σπαράττουσι. Τί οὖν ὁ πρᾶος καὶ εὔχαρις, μηδὲ φιλοχρήματος, μηδὲ βάσκανος; ἆρα εἰ φιλόδοξος εἴη καὶ πάνυ τοῦ πρωτεύειν ἐξηρτημένος, ἔθ' ὅπως ἂν ἀκοινώνητος γένοιτο; καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν ἐκ φιλίας ἰσότητα οὐ σφόδρα ἀνέχεται φιλοτιμία; ὑπερόπτην δὴ καὶ ἀλαζόνα πολλὴν ἰσηγορίαν ζητοῦντι μήτε ἐγκρινώμεθα· οὐ μὴν οὐδὲ ἀκρόχολον ἢ ὀργίλον. πῶς γὰρ ἐπιτήδειος εἰς συνήθειαν ὁ μεμηνώς; ἐγὼ δὲ οἶμαι τὴν ὀργὴν μανίαν ὀλιγοχρόνιον εἶναι. Τόδε τοίνυν μετὰ ταῦτα σκεπτέον, εἰ μὴ σφόδρα ἐφ' ᾧτινι νενόσηκε τῶν οὐ πάνυ τι χρηστῶν, κυβείαν, ἢ πεττείαν, ἢ κιθαριστικήν, ἢ αὐλούς. ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἕν τι τοιοῦτον αἱ ἐπιθυμίαι πᾶσαι ῥέπουσι, τούτῳ δὲ οὐκ ἂν εἰς τὸ ἄμεινον γίγνοιντο φιλίαι ἰσχυραί, ὥσπερ ῥεῦμα ἐπὶ τὸ πρανέστερον ἀποτετραμμέναι. ἆρ' οὖν οὐκ εὐπετὲς ἐξευρεῖν ἄνδρα τούτων κεκαθαρμένον; ἢ καὶ χρυσοῦ σπανιώτερον ἀρετή, καὶ ἀγαπητὸν ὅτῳ καὶ εἴς που τοιόσδε εἰς τὴν κρίσιν ἀφίκοιτο; οὐκ ἄρα

πο-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΙΖΑΚΗΣ Ε.Γ.Α. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

πολύφιλος, οὐδὲ μυριόφιλος ἔσαι ὁ τῆς ἐκλογῆς ἐπιστήμων; Καὶ γὰρ αὖ ἀναγκαῖον αὐτῷ μὴ ἐπ' ὀλίγων ἱσάμενον, μηδὲ τοῖς πλείοσιν ἔχειν ὅ, τι χρήσαιτο. σκέψαι γὰρ πολλοὺς ἀνθρώπους οὔτε χαίρειν τοῖς αὐτοῖς, οὔτε ἀνιᾶσθαι δυνατὸν, οὔτε μιᾷ τύχῃ ὁμοίᾳ κεχρῆσθαι, ἀλλὰ τῷ μὲν ἄλλοτι, τῷ δὲ ἄλλοτι ἡδύ τε ἔφυ καὶ ἀλγεινόν· καὶ τῷ μὲν εὖ ποιεῖ, τῷ δὲ οὐχ οὕτως ὁ δαίμων χρῆται. λεγέτω οὖν ἡμῖν ἐκεῖνος ὁ τὸ πλῆθος ἐν φιλίᾳ τιμῶν, ὅταν τῶν πολλῶν αὐτοῦ φίλων τοῖς αὐτοῖς οἱ μὲν χαίρωσιν, οἱ δὲ ἄχθωνται, ποτέροις συνδιακείσεται; καὶ ὅταν ὁ μὲν συναλγεῖν αὐτὸν, ὁ δὲ συνεορτάζειν ἐθέλῃ, εἰς πότερον αὐτοῖν βαδιεῖται; ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῷ, τιμῶντι τοὺς ἑτέρους, τοῖς ἀτιμουμένοις ἀπέχθεσθαι; τὸ δὲ τοῦ Ὁμήρου πολὺ ἂν ἀραρώτερον ἐπὶ τῶν φίλων λέγει, ἢ ἐπὶ τῶν λαφύρων· ὅτι τοῖς φρονίμοις ὅπως ὀλίγον τὸ φίλον. Ἀλλ' ἐπειδὴ χαλεπὰ τὰ καλὰ, καὶ οὔτε αὐτοὶ κακίας ἄτερ, οὔτε οὓς κρίνομεν· οὐ πάντως ἀποκριτέον ἂν εἴη τὸν ὁντιναοῦν καὶ σμικρὰν κῆρα φέροντα ἐν τῇ ψυχῇ· ἀλλὰ ζητητέον μόνον ἐπὶ τῶν τοιούτων, εἰ μή τινι παραπλησίῳ μοχθηρίας εἴδει περιπεπτώκαμεν. ἀρετὴ μὲν γὰρ πρὸς αὐτὴν ἅπασα σύμφωνος, κακία δὲ οὔτε πρὸς ἀρετὴν εὐμενὴς, οὔτε εὐάρεστος ἑαυτῇ. ὅθεν οὔτε ὀξύθυμος ὀξυθύμῳ γένοιτ' ἂν φίλος, οὔτε νωθεῖ νωθὴς, οὔτε αὐθάδης αὐθάδει. διαμιχθέντα δὲ ταῦτα φέροι ἂν ἄλληλα μετρίως, καὶ συγκιρνῷτο. ὑβριστῇ μὲν γὰρ ἀνάλγητος προσαρμόσει, μεγαλαύχῳ δὲ μὴ προσπρεπὴς, ὑπερόπτῃ δὲ καταπεπληγμένος, ὁ δὲ νωθέστερος τῷ κεκινημένῳ πλέον. ἐνέγκαι δ' ἂν καὶ φειδωλὸν ὁ περὶ τὰς δαπάνας ἐκκεχυμένος, καὶ πρὸς φιλόδοξον εὔμικτος ὁ σφόδρα τοῦ λαθεῖν ἐραστής. τοιαίδε μέντοι καὶ τῶν πρόσθεν, ὁπόσαι μνήμης διὰ κλέους ἔτυχον,

ἐφ'

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΡΟΥ
Β.Ν.Δ. Κ.Σ.Κ.Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐφ' ὧν μόνιμοι αἱ συζεύξεις. Χαβρίαν γὰρ καὶ Ἰφικράτην φιλίαν ἄγουσιν· ἦν δὲ ὁ μὲν αὐτοῖν σύντονός τε καὶ δραστήριος, δυσκίνητος δὲ ὁ Χαβρίας. ὥστε ὁ μὲν χαλινοῦ δεόμενος, ὁ δὲ κέντρου, εἰς δέον ἀλλήλοις συνηρμοσάτην. Ὅμηρος δὲ ἄρα οὐ πόλεμον ποιῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλίαν ἠπίστατο. Ἀχιλλεῖ γὰρ Πάτροκλον ἐποίησε φίλον, τῷ μεγαλαύχῳ τὸν μείλιχον. Σθένελόν τε αὖ καὶ Διομήδει, τὸν μὲν ἀνεξίκακον, τὸν δὲ οὐ στέγοντα ὕβριν. ποῖ δῆτα ἄμφω ταῦτα μαρτυρεῖ τοῖν ἀνδροῖν; ὅπου πεποίηκε τὸν Βασιλέα τῶν Ἀχαιῶν διέποντα τὸ στρατόπεδον μετὰ τὴν τοῦ Ζελείτου τοξείαν. ὀνειδισθέντες γὰρ ὑπ' αὐτοῦ κατ' ὀργήν, ὁ μὲν οὐκ ἀνέχεται, ὁ δὲ ἡσυχάζει. ταῦτα μὲν δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ἔοικεν, ἐκκειτέον τε καὶ ἀποκειτέον τῷ τῆς ἐκλέξεως ἐπιστήμονι. Θηράσονται δὲ ἡμῖν οὗτοι καὶ ἁλώσονται τίνα τρόπον; οὐ γὰρ ἀφετέον ἐξορμηθέντας τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ κύκλῳ περιθρεκτέον αὐτοὺς μετὰ πλείονος προθυμίας, ἢ τοὺς θάμνους κυνηγέται. ἥμερόν τε γὰρ καὶ οὐκ ἄγριον τὸ θηρεῖον· ἥτε σπουδὴ ἡμῖν οὐ κρεαδίων ἕνεκεν, ἀλλὰ βίου ξύμπαντος κοινωνίας· ποίας δῆτα αὐτοῖς ἄρκυς περιστησόμεθα; ἢ ποῖον προθησόμεθα δέλεαρ, ὃ μήτε πημανεῖ γευσαμένους, μήτε ὕπουλον καὶ δολερὰν ἕξει τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ προσέξεται ἀβλαβῶς καὶ γοητεύσει ξὺν ὠφελείᾳ; θηρία μὲν γὰρ καὶ ἰχθῦς, ἄλλα ἄττα δελεάσματα προδεικνύντες, αἱροῦσιν οἵ τε ἁσπαλιευταὶ καὶ οἱ κυνηγέται· μόνον δὴ τοῦτο τὸ ζῶον ὁ φίλος αὐτῷ δελεάζεται τῷ θηρεύοντι. διὸ χρὴ καλόν τε εἶναι καὶ ἀγαθόν, ὥστε αὐτοῦ γευσαμένους τὴν ἄγραν ἐνέχεσθαί τε καὶ μηκέτι ῥᾳδίως ἀπολύεσθαι. τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτόματον περιποιήσει. ὁ μὲν γὰρ προσιὼν καὶ γανύμενος τῷ ὧδε ὄντι, οὗτός ἐστιν ὃν πάλαι ἐπεζητοῦμεν· ὁ δὲ ἤτοι μὴ θαυμάζων τὴν ἀρετήν, ἢ ἀποφεύγων, ὁ μὲν ὡς ἀναίσθητος, φευκτός, ὁ δέ,

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

δὲ, ὡς πονηρὸς, μισητέος. Τὰ δὲ καθ᾽ ἕκαστα ἄγκιστρα τῆς θήρας ὁποῖα ἄττα ἐστὶ, λέγωμεν ἐφεξῆς. προσιτέον δὴ πρῶτον αὐτῷ πόρρωθεν, ὥσπερ δὴ τοῖς πώλοις, ἠρέμα χειροήθη ποιοῦντας, ἀπὸ τῶν σμικρῶν καὶ φαυλοτάτων ὡς ἂν δόξειεν ἀρχομένους, οἷον τοῦ προσορᾶν ἡδομένως, καὶ διαλέγεσθαι ἐπιδεξίως, καὶ συμπαρακαθέζεσθαι, καὶ συμπαραβαδίζειν, καὶ δῆλον γίνεσθαι ὅτι ἥδοιτο ὁρωμένῳ. μεταδιωκτέον δὲ καὶ ἐν ἀγορᾷ τόπον, οὗ τὰ πολλὰ ἐκείνῳ συνεσόμεθα, καὶ ἐν συμποσίοις, καὶ ἐν βαλανείοις, καὶ κατὰ θεωρίαν, ἢ κατὰ στρατείαν, ἢ ἐν ὁδῶν πορείαις, ἢ ἐν τισὶν ἄλλαις κοινωνίαις. ταῦτα γὰρ οὐ μεγάλα μὲν φαίνεται ἄν. ἀρχαὶ δὲ ὅμως ἀεὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν μεγίστων. Εἰ μὴ ἐδεδοίκειν ἐγὼ τοὺς καταγελασομένους ἐπὶ τῇ λεπτολογίᾳ, εἶπον ἂν ὑμῖν καὶ φαυλότερα θήρατρα τῶν εἰρημένων. νῦν δὲ ἐὰν λέγω ὅτι καὶ τὸ δεξιὰν ἐμβαλεῖν, καὶ τὸ πιέσαι τοῦ θηρωμένου τὴν χεῖρα, καὶ τὸ θλίψαι τῶν δακτύλων, ἐνίησί τι κέντρον μελλούσης φιλίας· καταγελάσονται ἀμέλει, εὖ οἶδα, καὶ σμικρολόγον ἐροῦσιν. ἐγὼ δὲ ὁρῶ καὶ τοὺς πατέρας, ὅτι ἡνίκα ἂν σφόδρα ἀσπάζωνται τὰ παιδάρια, τύπτειν αὐτὰ καὶ δάκνειν ἐξ ἀπληστίας πάθους προάγονται. ἔοικε γὰρ δὴ πᾶν τὸ τοιοῦτον σημεῖον εἶναι διανοίας ὠθιζομένης ἐνωθῆναι τῇ τοῦ στεργομένου ψυχῇ, διὰ δὲ ἀμηχανίαν τοῦ ξυγκολληθῆναι καθ᾽ ἑαυτὸν, ἐπὶ τὸ σῶμα καταπιπτούσης, ὥστε διὰ τούτου γε ἐθέλειν ἐμφῦναι. Δραστικώτατόν γε μὴν πρὸς θήραν φίλου φάρμακον ἡγητέον τὸν ἔπαινον· εἰ καὶ σφόδρα ὕποπτον αὐτὸν οἱ κόλακες πεποιήκασιν, ὡς καὶ τοὔλαιον οἱ μυροποιοί. ἐπιβολῇ γὰρ τῶν πίλας οὗτοι μὲν τοὔλαιον, οἱ δὲ τὸν ἔπαινον διαφθείρουσιν. ὅθεν αὐτῷ ξὺν μέτρῳ, καθάπερ τῷ οἴνῳ, χρηστέον, οὔτε ἐκεῖσε ὑπερβαίνοντα τοὺς σωφροσύνης ὅρους,

οὔτε

ὄντε ἐνταῦθα, τῆς ἀληθείας· Ἥκιστα δὲ παρόντα ἐπαινετέον. μόνον γὰρ δὴ τοῦτο φαρμάκων ἐῤῥωμενέστερόν τι ἅπτεταί τε καὶ ἐνδυόμεται, ὅταν μὴ αὐτῷ προσφέρηται τῷ φαρμασσομένῳ τηνικάδε· καὶ αὐτὸ ὥσπερ ὕποπτόν τε καὶ ἐπίβουλον ἀπωθοῦνται οἱ ἄνθρωποι. οὐδὲν οὖν, οἶμαι, τῶν τοξευόντων διαφέρουσιν οἱ ἐπαινοῦντες· ἐντονώτερα γὰρ καὶ τούτων τὰ βέλη πόῤῥωθεν ἀφιέντων, ἢ σφόδρα ἐγγύθεν. Προσακτέον δὲ οὐκ αὐτῷ μόνῳ τῷ θηρευομένῳ τὰς μηχανὰς, ἀλλὰ κἀκείνοις, οἳ προειλόντες ἐπιβατὸν ἡμῖν τὸ ἔργον ποιήσουσι. παῖδάς τε οὖν αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὺς καὶ γονέας εὖ ποιήσομεν γε καὶ ἀσπασόμεθα. εἰ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸν εὐνοοῦντα καὶ κύων σαίνει, πόσῳ δὴ μᾶλλον εὖ πάσχοντες ἄνθρωποι ἥμεροί τε καὶ τιθασσοὶ γίνονται πρὸς τὸν εὖ ἐργαζόμενον; ἐπεὶ καὶ μέγας ὁ ἀγὼν, τὸ, τε θηρευόμενον οὐ λαγωὸς, οὐδὲ σῦς, οὐδὲ ἔλαφος, ἀλλὰ τὸ πάντων ζώων δυσαλωτότατόν τε καὶ ἡμερώτατον. Μιμητέον οὖν πρὸς τὴν ἄγραν αὐτοῦ τοὺς σοφοὺς θηρευτάς. καθάπερ οὖν ἐκεῖνοι φάττιά τε καὶ ξυγόνια τιθασσεύοντες, διὰ τούτων τὰ ὁμόφυλα γοητεύουσι, καὶ ἑκόντα ὑπάγονται εἰς τὸν ἰξὸν, ἢ τοὺς βρόχους· ὧδε ἄρα δεῖ καὶ ἡμῖν τῶν ἤδη προειληφότων φίλων εἰς τοὺς οὔπω τεθηρευμένους. οὐ γὰρ δὴ τῶν περιστερῶν μόναι αἱ ἐθάδες πολλάκις τινὰς καὶ ξένας ἐπάγονται. εἶεν. Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο λεκτέον ἡμῖν φυλακῆς πέρι καὶ ξυντηρήσεως τῶν θηρευθέντων. τί γὰρ ἂν εἴη κέρδος τῆς ἄγρας, εἰ κρατήσαντες αὐτῆς μὴ κατέχοιμεν; φυλακτέα δὴ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, προθεμένοις σκοπὸν, ᾧ ἂν χρώμενοι μάλιστα ἐπιτυγχάνοιμεν. ἔστι δὲ οὗτος τὸ κοινῇ συμφέρον, καθάπερ ἐν οἰκίᾳ καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις κοινωνίαις. οὐδὲν γὰρ δὴ τούτων σώζοιτ᾽ ἂν, μὴ μετεχόντων ἑκάστου παντὸς τῶν πραττομένων, εἰς ὃν τοῦτο κεφάλαιον

ἅπαν

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006